

2400 държавни служители от България, Испания, Италия и Румъния идентифицират силните и слабите страни на мерките за противодействие на корупцията, прилагани от публичните органи, в които те работят

<https://scemaps.eu/>

- *В сътрудничество с проекта SceMaps девет публични институции прилагат МАСРІ — инструмент за наблюдение на прилагането на политиките за противодействие на корупцията, който им позволява да оценяват ефективността на прилаганите от тях антикорупционни мерки.*
- *Анализираните институции осъществяват функции по регулиране, надзор, възлагане на обществени поръчки и контрол в секторите на строителството, търговията на едро с горива и търговията на едро с лекарствени средства.*

29/04/2021 Като част от проекта SceMaps в България, Испания, Италия и Румъния беше въведен МАКПИ — инструмент за оценка на прилагането на политиките за противодействие на корупцията, който позволява на институциите да оценяват функционирането и ефективността на въведените мерки за противодействие на корупцията и съответно да идентифицират силните и слабите страни на тези мерки, за да предотвратяват възможните рискове. Целта е институциите да осъществяват превенция посредством оценяването и укрепването на най-уязвимите области.

Участвалите в инициативата общо **2 467 държавни служители** от посочените четири страни бяха поканени да оценят, въз основа на техния опит, областите и политиките за противодействие на корупцията в институциите, където работят. При определянето на големината на извадките беше взета предвид числеността на персонала в съответните институции с цел да се определят подходящи прагове за участие и да се гарантира качеството на статистическите данни. Това обяснява защо от **област Емилия-Романя (Италия)** участваха 1 095 души, а от **Валенсианската агенция за противодействие на корупцията** в област Валенсия (Испания) – 31. Във втория случай обаче броят на участниците включва почти целия персонал и в проучването бяха привлечени допълнително 15 външни експерти. Другите партньорски институции бяха **Националната агенция по приходите (НАП)** (565 служители) и **Дирекцията за национален строителен контрол (ДНСК)** (151) в България, **Администрацията на автономна област Мурсия** (498) в Испания, **Търговската камара на Тренто** (54), Италия и три румънски институции – **Националната агенция за интегритет** (46), **Съветът по конкуренция** (15) и **Община Синая** (12).

Резултатите от прилагането на МАКПИ показват, че в по-голямата част от оценените организации съществуват добри структури за противодействие на корупцията. Това не е изненадващо, защото организациите, които приемат да сътрудничат за извършването на независими външни оценки, по принцип имат солидни системи от антикорупционни мерки, покриващи повечето потенциални рискове. В тази връзка две от най-високо оценените политики за противодействие на корупцията са свързани с **подбора и назначаването на нови служители**. Изискванията и процедурата за избор на директор във Валенсианската агенция за противодействие на корупцията бяха оценени като най-трудни за заобикаляне и едновременно с това – като най-строго прилагани и контролирани от организацията. Правилото за „недопускане на лица, които са осъдени за престъпление срещу публичната администрация (дори без окончателно влязла в сила присъда)“ в италианската област Емилия-Романя беше определено като най-лесно за прилагане и най-трудно за избягване.

Друга високо оценена антикорупционна политика е свързана с процедурата за контрол на основните процеси в организацията. „Процедура за предварителен и последващ контрол и одит на разходите от Генералната инспекция“ в област Мурсия (Испания) **беше определена като най-трудната за заобикаляне, най-строго прилаганата и контролираната и най-ефективната измежду всички антикорупционни политики на организацията**. Друг пример в тази група е политиката за контрол на имуществените декларации от българската ДНСК. Тази политика получи сравнително ниска оценка по показателя „трудност за заобикаляне“, но се прилага най-строго от всички политики и получава най-висока оценка за стриктен контрол и експертно определена ефективност. **Имуществените декларации** са широко разпространена антикорупционна мярка, обаче ефективното прилагане на тази мярка изисква стриктни процедури за установяване на истинността на декларираните обстоятелства. Ето защо, за да постигне желаните антикорупционен ефект, тази политика следва да бъде допълнена с процедури за проверка на имуществените декларации.

Електронните услуги по принцип се разглеждат като ефективно средство за намаляване на риска от административна корупция. **Съчетани с доклади за прозрачност**, те формират политика, която е лесна за мониторинг и сравнително ефективна на практика. Пример за това е политиката „Наличие на възможност за извършване на справки в раздел „Прозрачна администрация“ на институционалния уебсайт“, прилагана от Търговската камара на Тренто, Италия.

На другия полюс са антикорупционните политики, получили много ниска оценка по отношение на **реалното прилагане, мониторинга и ефективността**. По-ниската ефективност на тези политики се дължи на това, че те са лесни за заобикаляне и/или трудни за прилагане. Такива политики например са „Деклариране на вещи, получени безплатно по повод протоколни дейности“ на Румънския съвет по конкуренция, „Ред и начин за упражняване от бивши служители на професионална дейност в частния сектор“ на румънската Национална агенция за интегритет, както и „Етичен кодекс и харта на клиента“ и „Провеждане на редовни срещи и информационни кампании с търговски дружества“ на българската Национална агенция по приходите. Освен това, различните документи и обучения, съдържащи препоръки и разяснения на съществуващите национални нормативни актове, се

възприемат като действия, които **остават само „на хартия“** и в често не оказват особено влияние върху реалните равнища на корупция.

На **най-силен корупционен натиск** обикновено са изложени дейностите, свързани с контрол и проверки на клиенти (граждани и фирми) и с управление на обществените поръчки. В повечето случаи експертно определеният корупционен натиск е по-силен от реалния натиск, съобщен от служителите, на които през последната година е предлаган подкуп. Съществуват обаче и противоположни случаи, като дейностите по “Процедура за инспекция, контрол, мониторинг, наблюдение, проверка и санкциониране“ в област Мурсия (Испания) и „Събиране на данъци“ в българската НАП. В тези случаи експертно определеният корупционен натиск е по-нисък от реалния. Това е признак за евентуална уязвимост на съответната политика, защото показва, че служителите на тези организации невинаги разпознават реалния корупционен риск и дори невинаги докладват за такъв риск.

Въпреки че ефективната превенция посредством политиките за противодействие на корупцията в крайна сметка може да доведе до намаляване на корупционния натиск, естеството на някои дейности е такова, че те са по-уязвими и привлекателни за корупция от други. Важно е дейностите, изложени на силен корупционен натиск, да бъдат добре обхванати с подходящи, високоефективни, стриктно прилагани и целенасочени антикорупционни политики. Ако тези дейности са обхванати само с нецеленасочени общи политики, те могат да представляват **потенциална уязвимост** в антикорупционната архитектура на организацията.

Трябва обаче да се има предвид, че МАКПИ е насочен основно към **административната корупция**, както и към възприемания вътрешен и външен натиск за въвличане на държавните служители в корупционни практики. Това го прави само един инструмент, обхващащ един от многото флангове, по които може да бъде превзета държавата.

За повече информация:

- **Тодор Галев**, директор по научната дейност, Център за изследване на демокрацията (България): todor.galev@online.bg
- **Даниела Минева**, старши анализатор, Център за изследване на демокрацията (България): daniela.mineva@online.bg

Участници в проекта:

